

Η ΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΡΕΠΕΙ νά ἔχη τάσιν ἡ τέχνη; Ἄν ἡ τέχνη εἴνε ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, τότε διατί νά ἔχη τάσιν; Ἄλλ' εἴνε ἀνεξάρτητη ἡ τέχνη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν; Εὐρισκόμεθα πρὸ πολλῶν γνῶμῶν. Οἱ ἰσχυρίζομενοι ὅτι τὰ πάντα εἰς μίαν κοινωνίαν ὑπόκεινται

εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν παραγωγικῶν καταστάσεων, εὐρίσκουν ὅτι ἡ τέχνη βγαίνει ἀπὸ ἀνθρώπους ὑφιστάμενους κ' αὐτοὺς ὁμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν ἐπίδρασιν αὐτήν. Μία κοινωνία ἔχει ταῦτα τὰ κοινωνικά, πολιτειακά ἰδρύματα, ταύτην τὴν θερησκευτικὴν δοξασίαν, ταῦτα τὰ ἰδανικά, ἅρα καὶ ταύτην τὴν σκέψιν καὶ τέχνην, διότι αὕτη εἴς τὴν παραγωγὴν καὶ ὁ τρόπος τῆς παραγωγῆς, τοιαῦτα αἱ οικονομικαὶ καταστάσεις τῆς. Ἄρα εὐρίσκουν ὅτι ἡ τέχνη ἔχει, ἔχει καὶ θὰ ἔχη τάσιν. Ἄλλ' εἴνε κ' ἄλλοι οἱ ἀντιτείνοντες ὅτι παραγωγὴ καὶ οικονομικαὶ ἀφορμαὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὴν τέχνην ἡ τέχνη εἴνε τι ἀνεξέλεγκτον, μὴ ἔχον νὰ δώσῃ κανένα λόγον εἰς τὸ περιβάλλον τῆς, ἐπομένως δὲν πρέπει νά ἔχη καμμίαν τάσιν καὶ τέχνη μὲς τάσιν δὲν εἴνε διόλου τέχνη. Προέρχεται ἡ τέχνη ἀπὸ τὰ σύγγρα; Ἄν βγαίνει ἀπὸ κανὲν περιβάλλον; Τοῦτο οὐδόλως ἐπιδοῶ πρὸς αὐτήν; Ὁχι, ἀπαντοῦν. Εἰς τὰς μεγάλας κοινωνίας, ὅπου ἡ πάλῃ τῶν τάξεων ἔχει δημιουργήσῃ ἐντελῶς ἀντιθέτους πρακτικὸς σκοποὺς κ' ἐντελῶς ἐναντία ἰδανικά, ἔχομεν πλέον καὶ ἐντελῶς ἀντιθέτους αἰσθητικάς.

Ἄλλ' ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ τέχνη δὲν ἔχει καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχη τάσιν εἴνε ἀκόμη ῥιζωμένη ὄχι μόνον εἰς τὰς ἄλλας τάξεις ποὺ ἐκυριαρχοῦσαν καὶ κυριαρχοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτήν τὴν τετάρτην τάξιν, ποὺ ἔρχεται νὰ παλαίσῃ καὶ νὰ κυριαρχήσῃ μὲ ἀντίθετα ἰδανικά πρὸς τὰ τῆς χθὲς καὶ σήμερον. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν σοσιαλιστῶν τεχνιτῶν δὲν ἐπὶ ἡλθεν ἀκόμα ὁμοφωνία εἰς τὸ ζήτημα τῆς τέχνης. Εὐρίσκονται εἰς χαώδη σύγχυσιν μὲ τὰ ἀξιώματα τῶν ἡ «τέχνη διὰ τὴν τέχνην», «αἰόθευτη τέχνη», «ἀντικειμενικὴ τέχνη», «τέχνη χωρὶς ἐπιβλαβὴ συστατικά». Τελευταίως ὁ Ἀϊντς Σπέρμπερ, ποὺ ἐπετέθη πρὸ τινος κατὰ τῆς ἐκβιουμηχανεύσεως τῆς φιλολογίας καὶ τοῦ θεάτρου σήμερα, προτεπάρησε νὰ διαφωτίσῃ ἀρχετὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα «τέχνη καὶ τάσις» καὶ θὰ μιλήσῃ μὲ δῶν τὰ λόγια του, λόγια πολὺ ἐνδιαφέροντα εἰς ἕνα ζήτημα τόσον σπουδαῖον. Περί νέων πραγμάτων δὲν πρόκειται βέβαια. Ἀλλὰ τὸ συγκεντρωτικὸν κ' ἡ τακτικὴ τῆς κριτικῆς του κανονίζουν ἐνδιαφερόντως τὸ θέμα καὶ δύνανται κάποιον συστηματικὴν καθορισμὸν μέσα εἰς τὸ χάος τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν συγχύσεων. «Οἱ ἀπὸ κριτικοί, ὁμιλεῖ ὁ Σπέρμπερ, οἱ ἀντιδρῶντες κατὰ τῆς τάσεως εἰς τὴν τέχνην, δὲν εὐδοκῶνται μόνον. Ἐχόμενοι συντερόφου; (σοσιαλοδημοκρατίας), οἱ ὅποιοι δὲν ἀρχίζουν νὰ μιλοῦν περὶ τέχνης, κατὰ τὰ 9)10 παραδέχονται τὴν αὐτὴν γνώμην. Ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν

μερικαὶ, οἱ ὅποιοι ἀποφαίνονται μὲ τὴν μεγαλειότητα θετικότητα, μὲ τὴν αὐτὴν βεβαιότητα, ὅπως κ' ἔνας αὐτὸς τεχνοισθηματικὸς κατὰ πάσης τάσεως καὶ μάλιστα ἰδιαίτερος κατὰ σοσιαλιστικῆς τάσεως εἰς τὰ δράματα καὶ τὰ ρομάντσα!

Ἀλλὰ ἂν θέλωμεν ν' ἀνοίξωμεν μὲ τόσην προθυμίαν εὐθὺς, κ' ἂν εἴνε δυνατὸν, βραχὺν δρόμον ἐπὶ πολιτικῶν καὶ οικονομικῶν περιοχῶν, τότε εἴνε παράλογον νὰ λοξοδρομοῦμεν τόσον πολὺ καὶ νὰ παύωμεν κρυφτοῦν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς. Ἄν θελήσωμεν σήμερα νὰ βιάσωμεν τοὺς ὀλίγους σοσιαλιστὰς συγγραφεῖς ποὺ ἔχουν κάποια φήμην καὶ τοὺς πολλοὺς ποὺ δὲν δέκτησαν ἀκόμη τοιαύτην νὰ εἴνε «ἀντικειμενικοί», «ἐλεύθεροι ἀπὸ τάσιν», καθὼς λένε, τότε διαπρίττομεν τὴν ἀκατανόητον πλάνην νὰ ἀντιλαμβάνομεθα τὴν σοσιαλιστικὴν κοσμοθεωρίαν ὡς τρελλὸν, περιορισμένον δόγμα, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ μὴν μόνον εἰς τὸ καθαρῶς κοινωνικὸν καὶ τίποτε ἄλλο. Τσιουτοτρόπως μικραίνεται αὕτη ἡ κοσμοθεωρία εἰς κατὰ περιορισμένον πρᾶγμα, εἰς ἕνα εἶδος τροχόδρομον τὸ ἐξαναγκάζομεν νὰ βαδίξῃ μέσα εἰς δύο τροχιάς; ἂν τύχῃ δὲ καὶ βγῇ ἀπ' αὐτὰς παρνομεν εἰς τὸ χέρι τὸ καμουτσίκι διὰ τὰ ἄλλα. Ἄν πιστεύωμεν εἰς τὸ ἴδιον μας μέλλον, τότε ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ μόνον εἰς τὸ μέλλον θὰ δημιουργήσωμεν μίαν ἰδιαίτεραν καὶ ὑγιᾶ τέχνην, μίαν σοσιαλιστικὴν τέχνην, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τώρα πρέπει νὰ ἐργαζόμεθα δι' αὐτήν. Μόνον ὁ ὑμνοῦμενος Θεὸς τῆς Βίβλου ἐδημιούργησε τὸν ὠρίον κόσμον ἐκ τοῦ ὀλοκλήρου μηδενὸς εἰς ἐξ ἡμέρας καὶ πῦθάνον μὲ ὀκτάωρον ἐργασίαν. Ἐκτοτε δὲν συνέβη τι τὸ εὐτυχὲς κ' ἡμεῖς ἐπίσης δὲν θὰ δημιουργήσωμεν πράγματα τοῦ μέλλοντος χωρὶς νὰ βάλωμε λίθαράκι μὲ λίθαράκι τὰς βάσεις. Κατὰ τὴν γνώμην μου κ' ἂν παρουσιασθῇ ἀκόμη ὁ κίνδυνος τῆς ὑπερβολικῆς «τάσεως» εἰς τὰ ἔργα τῶν σοσιαλιστῶν συγγραφέων, αὐτὸ θὰ εἴνε κατὰ πολὺ καλλίτερον ἀπὸ τὴν ἀξιοθρηνητοῦ, ἀνωφελῆ, κούφια καὶ θεόκουτην φλυαρίαν τῆς σημερινῆς φιλολογίας.

Ἡ φιλολογικὴ παραγωγὴ τῆς ἡμέρας χρησιμεύει πρὸς τέρψιν τῆς κυριαρχοῦσας τάξεως. Εἰς τὴν θεωρίαν εἴμεθα ἐπ' αὐτοῦ σύμφωνοι. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς θελήσωμεν νὰ θέσωμεν εἰς χοῦσιν τὴν ὑγιᾶ ταύτην γνώμην ἐπὶ συγκεκριμένης περιπτώσεως εἰς μίαν ὠρισμένην χώραν, ἀντεπεξέρχεται συχνὰ τὸ ἐθνικὸν αἰσθημα τῶν ὁμοφρονούντων «συντερόφου» τῆς χώρας ταύτης. Ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἀκουσαν ὠρισμένα ὀνόματα, τὰ ἀκούσαν ἀκόμα καθε μέρα. Ἄν εἴπῃ κανεὶς εἰς ἕνα Γάλλον, ὅτι οἱ φιλολογικοὶ του θεοὶ, τοὺς ὀλοῦς ἐξυμνοῦν ἀδιανόπως αἱ ἐφημερίδες του, ὅτι ὁ Κανὺς κ' ὁ Ροστάν του εἴνε ἐφήμερα φαινόμενα, τὰ ὅποια θὰ ἐξαφανισθοῦν, δὲν θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ἀλλεῦς κομήτης, διότι εἴνε ἀδύνατον νὰ σκεφθῇ κανεὶς, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ μείνῃ εἰς ἕνα αἰῶνα ἀκόμη εἰς τὸ αὐτὸ παραῖξον ἐπίπεδον καὶ ἐπὶ τὴν παραγόμενα τῆς μέσας τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας θ' ἀντιθέσιν τὸ πολὺ μερικὰς γενεὰς ἀκόμη ἀπέναντι τῆς κοσμοθεωρίας τῶν προλεταρίων — ἂν εἴπῃ κανεὶς αὐτὰ εἰς ἕνα Γάλλον «ὀντροφον», τότε λαμβάνει τὸ μέρος τῶν συμπαιρωτῶν του καὶ φλυαρεῖ ἐπαναλαμβάνον τὰς φλυαρίας τῶν φιλολογικῶν ἐφημε-

